

УДК [101:37]:316.422 (477)

ЧЕРНИШ Т. М.,
вчитель початкових класів
спеціалізованої школи 155
з поглибленим вивченням
англійської мови
(Київ, Україна)

КОНЦЕПТОСФЕРА СВІТОГЛЯДНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР МОДЕРНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

В статті представлено концептуалізацію філософських засад концептосфери світоглядного потенціалу гуманітарної освіти як фактору модернізації сучасної України в умовах кризи. Для реалізації цієї мети з'ясовано поняття «концептосфера» світоглядного потенціалу гуманітарної освіти як фактор соціогуманітарного перетворення сучасної України; розкрито головну мету світоглядного потенціалу гуманітарної освіти. В статті обґрунтовано шляхи соціогуманітарного перетворення України як процес взаємопов'язаних гуманітарних задач держави та виявлено напрями підвищення ефективності гуманітарної освіти як фактор модернізації сучасної України в умовах кризи.

***Ключові слова:** концептосфера, світоглядний потенціал, гуманітарна освіта, модернізація, інформаційне суспільство*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Актуальність теми.

Введення терміну «концепт» у категоріальний апарат лінгвістичної науки зумовлено зміною наукової парадигми гуманітарного знання на антропометричну, яка повернула людині статус «міри всіх речей» і поставила його у центр Всесвіту. Концепти – це ідеальні сутності, які формуються у свідомості людини з безпосереднього чуттєвого досвіду (органи почуттів), безпосередніх операцій людини з предметами (предметна діяльність), із взаємодії за допомогою мисленнєвої діяльності з іншими вже сформованими концептами; з мовленнєвого спілкування [17, 43-46].

Актуальність дослідження концептосфери світоглядного потенціалу гуманітарної освіти набуває великого значення у зв'язку з соціогуманітарним перетворенням України та формуванням людино-орієнтованої держави. *Перше*, системний аналіз сучасних антропопроцесів дозволяє зробити висновок, що з початку 90-х рр. країна постійно знаходиться у стані «гуманітарної неуспішності», так як саме «гуманітарний розвиток» свідчить про соціогуманітарну нежиттєздатність нашого суспільства. Антропологічна криза як багатоаспектний антропофеномен є формою відображення сучасної

антропоситуації та інтегративної оцінки антропологічного стану України, в слоніві якого криза популяційного здоров'я, духовної кризи, психологічної кризи, кризи ідентичності, кризи телеологічності (кризи цілей) Саме антропокриза, яка носить системний і багатоаспектний характер, є однією з загроз гуманітарної безпеки України, що загрожує людині та її життєзабезпеченню. *По-друге*, концептосфера світоглядного потенціалу гуманітарної освіти зумовлена об'єктивною необхідністю реалізації вищої стратегічної цілі соціально-орієнтованої держави – створення умов для вільного розвитку і волевиявлення сил людини, її іманентної сутності. Постільки ці цілі є комплексними та інтегральними, тому необхідна реалізація концепції світоглядного потенціалу гуманітарної освіти, в основі якої розвиток концептосфери світоглядного потенціалу гуманітарної освіти, що включає і культурну державну політику, націлену на формування особистості та створення умов для вільного людського розвитку як однієї з фундаментальних умов формування гармонійно розвиненої особистості. *По-третє*, в основі концептосфери світоглядного потенціалу гуманітарної освіти «людино-відтворення», що формують світоглядно-філософські науки, а саме, що людина є альфою і омегою соціогуманітарного перетворення, її розуміння, закладене соці гуманітарними науками, а саме людини як космо-біо-психо-соціо-культурно-екзистенційної антропросистеми, як вищої цілі і самоцілі суспільного розвитку, ключової рушійної сили [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на яку спираються автори

У сучасній науковій літературі наявний дефіцит рефлексії концептосфери світоглядного потенціалу гуманітарної освіти як фактору модернізації сучасної України, методологічних прийомів і технік її дослідження, структурації інституціонального впливу на світоглядний потенціал гуманітарної освіти, можливих варіантів її вирішення. У сучасній соціально-філософській літературі існує пізнавальна проблема, яка пов'язана з дефіцитом теоретичного та практичного дослідження гуманітарної освіти, в центрі якої була б людина, її невитребуваність, необхідністю формування концепції світоглядного потенціалу гуманітарної освіти в умовах глобалізації, трансформації соціальної реальності та соціальних змін. Актуальність наукового дослідження зумовлена як недостатньою теоретичною розробленістю визначеної теми, так і зростанням її практично-світоглядного значення у ситуації трансформації суспільства і визначення векторів теоретичної рефлексії змін у гуманітарному розвитку. Метою наукового дослідження є пошуки шляхів і напрямів удосконалення концепції світоглядного потенціалу гуманітарної освіти як фактор модернізації сучасної України. Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на яку спирається автор, ми знайшли у творах з теорії інформаційного суспільства, філософії віртуальної реальності, інформаційної культури, етики та естетики мережевої культури, інформації та її ролі в сучасному суспільстві, культурно-антропологічній теорії інформатизації, структурній та лінгвістичній семантиці, «знаннєвому

суспільстві», психології особистості в умовах інформатизації, інформаційному джерелознавстві, лінгвістичних аспектах масової свідомості. Різні аспекти даної проблеми досліджувалися П. Тейяр де Шарденом, В. Вернадським, Т. Добжанським, Е. Майром, Ф. Роммом, Б. Скіннером, У. Уілсоном, М. Р'юзом, Н. Моїсеєвим, Дж. Форрестером, Д. Медоузом, М. Месаровичем, У. Пестелем, А. Печчеї, Е. Ласло, Ж. Фураст'є, Д. Беллом, Р. Ароном, Г. Каном, Т. Розаком, А. Тоффлером, В. Феркіссом, Ф. Сен-Марком. Термін «гуманітарний» походить від поняття «гуманізм» (лат. *humanus* – людський, людяний) – принципу світогляду, пов'язаного з уявленням про людину як визначальну мету і вищу цінність суспільства. Як філософська течія гуманізм виник у XV-XVI ст. в умовах переходу від Середньовіччя до нової суспільно-історичної епохи – Відродження. Крім того, поняття «гуманітарний» в історико-філософському і філологічному аспекті означає все те, що стосується суспільних наук, які вивчають людину і її культуру, людську свідомість та суспільство, на відміну від технічного та природного [2]. Із сутністю гуманізму пов'язане поняття «світоглядний потенціал гуманітарної освіти», що визначається рівнем моральності, духовності, інтелектуального розвитку, солідарності. У зв'язку з цим, світоглядний потенціал гуманітарної освіти виявляється у послідовному здійсненні педагогічно-виховних заходів, спрямованих на підтримку гуманітарного розвитку особистості, формування її світогляду, розвитку особистості згідно з визначеними пріоритетами та загальнонаціональними інтересами.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Проблемна ситуація

В основі концептосфери світоглядного потенціалу гуманітарної освіти як фактора соціогуманітарного перетворення сучасної України концепт «перетворення» як глибоко вкорінене в архетипах української ментальності поняття, яке слід розуміти у наступних смислах: 1) як комплекс всебічно взаємопов'язаних, багатовимірних якісних, позитивних перетворень всіх сфер суспільного життя з метою забезпечення сталого розвитку; 2) як процес відродження української цивілізаційної ідентичності, реалізація ідентифікаційної сутності України, закладених у неї багатовимірних потенціалів життєзабезпечення; 3) як складний комплекс когерентних, взаємозумовлених, всебічно взаємозалежних, багатовимірних позитивних процесів людського розвитку, що включають позитивне відтворення і життєзабезпечення людського потенціалу – психофізіологічного, демосоціального, трудового, суспільно-політичного, духовно-морального; 4) як категорію, що означає прогресивний, направлений, незворотний процес позитивних якісних змін у людському розвитку, процес вільного, всебічного і гармонійного розвитку людини, розуміння розвитку людини як процесу реалізації її сутнісних сил, закладених багатовимірних потенціалів та розширення поля людської ідентичності та її пасіонарності; 5) як процес солідарної діяльності інститутів державного та муніципального управління, громадянського суспільства, метою яких є соціогуманітарне антропологічне,

духовно-моральне перетворення людей; 6) як багатовимірна категорія «перетворення», що забезпечує сталий розвиток суспільства і особистості, що формується соціогуманітарними науками, в основі яких гармонізація суспільних відносин, їх модернізація та трансформація; 7) світоглядний потенціал гуманітарної освіти як фактор соціогуманітарного перетворення сучасної України) розглядається як духовна стратегія прогресу України і принцип духовного смислу змін [3, с. 13-24].

Мета наукового дослідження – концептуалізація філософських засад концептосфери світоглядного потенціалу гуманітарної освіти як фактора модернізації сучасної України в умовах кризи.

Дана мета реалізується в наступних задачах:

- з'ясувати поняття «концептосфера» світоглядного потенціалу гуманітарної освіти як фактор соціогуманітарного перетворення сучасної України;
- розкрити головну мету світоглядного потенціалу гуманітарної освіти;
- обґрунтувати соціогуманітарне перетворення України як процес взаємопов'язаних гуманітарних задач держави;
- виявити напрями підвищення ефективності гуманітарної освіти як фактор модернізації сучасної України в умовах кризи.

Методологія дослідження

Концептосфера світоглядного потенціалу гуманітарної освіти як фактор модернізації сучасної України та інформаційного суспільства зводиться до виявлення інтегративної функції, суть якої у виявленні цілісності гуманітарної освіти, яка формує особистість через виховання і освіту. Методологія аналізу зводиться до: 1) системно-цілісного підходу, який уявляє гуманітарну освіту як цілісну систему з особливими інтегративними якостями, у той час як приватні науки дають нам фрагментарне і одностороннє знання про неї; 2) в комплексному підході, в контексті якого гуманітарна наука об'єднує зусилля різних дисциплін, що впливають на формування особистості (соціології, психології, педагогіки, філології, етики, естетики), синтезуючи їх у найбільш загальні і адекватні (цілісні) уявлення, які потім конкретизуються у приватних науках; 3) у використанні різних методів за принципом «взаємодоповнюваності» (метод соціологічного опитування, метод історичної реконструкції, герменевтичний метод, системний метод, аксіологічний підхід). У ситуації модернізації сучасної України особливу роль набувають соціально-філософські дослідження загальносвітоглядного і методологічного характеру. Вони допомагають системно уявити проблеми і реально здійснити комплексний підхід до їх вирішення, інтегративно об'єднати зусилля наук і вчених [4].

Обговорення проблеми

Соціально-філософський аналіз концептосфери світоглядного потенціалу гуманітарної освіти являє собою гуманістичний, морально-орієнтований, соціокультурний і духовно-моральний розвиток особистості і країни, направлений на збалансований стійкий розвиток, що означає гуманістично орієнтовану модернізацію соціуму, націлених на розкриття багатовимірних

духовних та інтелектуальних сил людини. Концептосфера світоглядного потенціалу гуманітарної освіти як фактор соціогуманітарного перетворення сучасної України включає: забезпечення розширеного відтворення умов (соціальних, економічних, політичних, духовно-культурних, морально-правових, соціально-гуманітарних) для вільного розвитку людини як найвищої цілі на Землі; підвищення якостей людського потенціалу та реалізації закладених у людині багатомірних здібностей і потенцій гармонійно розвиненої особистості та креативного людського потенціалу [5].

Міністр Лілія Гриневич презентувала нову концепцію «Нової української школи», яка почне діяти з 2018 року, де відмітила, що наше завдання – кожній дитині дати доступ до якісної освіти. Міністр зазначила, щоб зробити кожного учня як майбутню еліту нашої держави конкурентоспроможним у 21 столітті, випустити зі школи всебічно розвинену, здатну до критичного мислення цілісну особистість, патріота з активною позицією, інноватора, здатного змінювати навколишній світ і вчитися впродовж життя.

Формула «Нової української школи» складається з 8 базових компонентів:

1. Нового змісту освіти, заснованого на формуванні компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві.

2. Педагогіки, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками.

3. Умотивованого учителя, який має свободу творчості і розвивається професійно.

4. Орієнтації на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм (все направлено на учня).

5. Наскрізного процесу виховання, який формує цінності.

6. Нової структури школи, яка дозволяє добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя.

7. Децентралізації та ефективного управління, що надасть школі реальну автономію.

8. Справедливого розподілу публічних коштів, який забезпечує рівний доступ усіх дітей до якісної освіти. Виховний процес буде невід'ємною складовою всього освітнього процесу і орієнтуватиметься на загальнолюдські цінності.

Виховання не буде винесено в окремі заняття «з моралі». Усе життя Нової школи буде організовано за моделлю поваги прав людини та демократії. Ми мусимо йти вперед. Бажаю всім нам, щоб ми стали тією патріотичною, компетентною елітою, яка стане основою процвітання нашої України. «Студентоцентроване навчання потребує розширення прав і можливостей учнівства і студентства, нових підходів до викладання і навчання, ефективних структур підтримки і керівництва, а також навчальних програм, більш чітко сфокусованих на тих, хто навчається на всіх трьох циклах. Ось чому реформування навчальних програм має забезпечити можливість високоякісних, гнучких та індивідуалізованих освітніх траєкторій»

В основі концептосфери світоглядного потенціалу гуманітарної освіти

поєднання знання про природу і знання про людину і суспільство на антропологічних засадах, що є результатом єдиного історичного процесу розвитку культури, що формує людиновимірність, що є основою соціально-орієнтованої сутності держави. Головна мета світоглядного потенціалу гуманітарної освіти – це гармонійний розвиток людини, зростання її позитивних якостей, зростання людського (вітального, духовного, інтелектуального, соціального, морального) капіталу; незворотний процес позитивних якісних змін у людському розвитку, процес вільного, всебічного і гармонійного розвитку людини, розуміння розвитку людини як процесу реалізації її сутнісних сил та виявлення її цілісності і багатоаспектності [6].

Процес сучасної модернізації в Україні відбувається в умовах кризи, яка поглинула всі сфери життєдіяльності суспільства, що впливає на загальне сприйняття дійсності та потребує використання світоглядного потенціалу, який впливає на зміни, потребує створення умов для вільного розвитку особистості та її гармонійного розвитку. На нашу думку, використання світоглядного потенціалу соціально-гуманітарних наук у процесі модернізації України використовується вперше, тому що домінують економічні, соціальні, політичні та інші типи модернізації, а соціально-гуманітарний потенціал залишається не витребуваним, проте володіє великою рушійною силою соціально-політичних та економічних перетворень. Тому використання світоглядного потенціалу соціально-гуманітарних наук у процесі модернізації України в умовах кризи відіграє першочергову роль у житті суспільства, так як соціально-гуманітарні науки розвивають моральні засади як фундамент існування людини та сприяють виробленню теоретико-праксеологічних засад перехідних перетворень. Завдяки соціально-гуманітарним наукам відбувається пізнання об'єктивних закономірностей, що мають корені у минулому, традиціях сучасного культурного життя та пробивають собі дорогу у суспільстві діючих людей, наділених волею і свідомістю, формуючи своє майбутнє. Істина в соціально-гуманітарних дисциплінах виступає як відображення цих закономірностей, яка включає адекватне розуміння мотивів і цінностей. Соціально-гуманітарне знання сьогодні характеризується такими вимірами, як : неможливість сприймати теоретичні конструкти за дійсність і жити у відповідності з ними; плюралізм концепцій як спосіб забезпечення різних типів чи аспектів діяльності; відсутність монополії на істину; відкритість професійного наукового пошуку і конкретність наукових трактувань, що передбачають майбутнє [7].

Системний аналіз світоглядного потенціалу соціально-гуманітарних наук дозволяє зробити висновок, що наша країна стійко знаходиться у просторі «гуманітарної неуспішності», так як інтегральною оцінкою сучасного рівня гуманітарного знання країни та її соціогуманітарного життєзабезпечення є соціогуманітарна (антропологічна) криза. В основі антропологічної кризи як багатоаспектного, інтегрального антропофеномена – сучасна антропогенна реальність як форма відображення сучасної антропоситуації, що включає демографічну кризу, духовну кризу, кризу ідентичності, кризу інституцій, що

детермінуються домінуванням негативних тенденцій над позитивними та потребують пом'якшення антропо-соціальної напруги [8]. Антропологічна криза має системний характер, що є однією з загроз гуманітарної, людської безпеки України. Саме соціально-гуманітарні дисципліни формують прогресивний, незворотний процес позитивних якісних змін у людському розвитку, процес вільного, всебічного і гармонійного розвитку людини як «міри всіх речей», в основі якого розуміння розвитку людини як процесу реалізації її сутнісних сил та вираження її іманентної сутності у складному сучасному соціумі [9].

Соціогуманітарне перетворення України розуміється як процес, що здійснюється органами публічного управління та адміністрування при конструктивній, солідарній участі населення та інститутів громадянського суспільства, що являє собою синхронний, інтерактивний, суспільно узгоджений процес науково-обґрунтованих інноваційно-креативних інституційних, структурно-функціональних перетворень (змін) у системі управління соціогуманітарним розвитком країни, процес створення людино-орієнтованої моделі управління та впровадження технологій ціннісно-орієнтованого виховання свідомих громадян України. Для цього необхідне створення умов – економічних, політичних, духовно-ідеологічних, ціннісно-духовних, політико-правових та моральних, необхідних для вільного розвитку людини з метою відтворення її фізичних, моральних та інтелектуальних сил та упровадження у практику суспільного життя креативних, соціогуманітарних, соціокультурних інновацій та технологій [10].

Для соціогуманітарного перетворення необхідно створення держави відповідного типу, а саме гуманістично-орієнтованої, якій має відповідне соціо та антропо-орієнтоване управління, в основі сутності якого визнання людини як вищої цінності на Землі, визнання її прав і свобод найвищою цінністю держави та зростання гуманістично-орієнтованого людського капіталу, за яким майбутній розквіт держави. Реалізацію концепції соціогуманітарного перетворення України забезпечує і *соціогуманітарна концепція*, що включає науково-обґрунтовані основи та перелік заходів, які слід здійснити в Україні в сучасних умовах модернізаційних перетворень. Проте утвердженню даної концепції заважає криза раціоналістичного світогляду, що виходить з віри в здатність людського розуму давати нам істину про оточуючий світ, нас самих, з якого витікає світогляд нігілізму, модернізму і постмодернізму з заміною духовності на масове споживання, що в цілому отримало назву ідеології споживання. Духовний розвиток на протязі розвитку цивілізацій не був врівноваженим процесом, а смисл його змінювався ерзац-цінностями: відмова від духовності, зневажання нею, підпорядкування матеріальному накопиченню, різка диспропорція між науково-технологічним і духовним прогресом, втрата смислу життя і поява різноманітних асоціальних явищ, зростання агресії та руйнації [11].

Шлях техногенного розвитку без духовного розвитку особистості вже давно вичерпав себе, так як привів до втрати смислу і викривленню духовних засад суспільства, а релятивізація наукового пізнання має пряме відношення до

викривлення та втрати дійсного смислу у сучасному світогляді, так як криза раціоналістичного світогляду відобразилася не тільки на смислі життя більшості, але й на тих сферах, які вважаються раціональним: політика, економіка, соціальна сфера. Оптимальна теорія моралі ставить перед суспільством вирішення багатьох проблем техногенного суспільства. Система освіти відтворює і трансформує культуру як сукупність цінностей, переконань та норм поведінки, що представляють собою ключовий елемент ідеології стійкого суспільства, що є засадничою для подолання всіх кризових чинників сучасного українського суспільства. Ситуація в постіндустріальному суспільстві значною мірою ускладнюється, оскільки попередня монолітна соціально-економічна реальність розпадається на три відносно незалежні сфери – економіку, політику й культуру. В минулому всі три сфери були взаємно пов'язані спільною системою цінностей, проте нині вони дедалі більше роз'єднуються й відокремлюються [12].

Проведення кардинальних змін повинно починатися з розробки відповідних комунікаційних програм, тому у першу чергу інновації проводяться у системах, що формують суспільну свідомість. Ефективна комунікаційна програма оцінюється тим, настільки зміни у поведінці людей відповідають бажаним. Задача ЗМІ – створити суспільний клімат, домінуючі цінності, установки і мотивацію, що відповідають новій інноваційній парадигмі. Досвід свідчить, що у процесі модернізації знижується стійкість будь-якої економічної системи, яка є надзвичайно чуткою до зовнішніх і внутрішніх впливів. Комунікаційні програми націлені на мінімізацію ризиків, пов'язаних з пониження управлінських важелів економічної системи у процесі її трансформації, а недооцінка значення комунікаційної програми може привести до нової кризи чи навіть катастрофи [13].

Використання світоглядного потенціалу соціально-гуманітарних наук у процесі модернізації України та її соціогуманітарного перетворення націлено на використання знань, інформації, досвіду, кваліфікації і мотивації, організаційних можливостей, каналів і технологій комунікацій, що сприяють здійсненню модернізаційних можливостей у суспільстві та забезпечують їх конкурентні переваги. Світоглядний потенціал соціально-гуманітарних наук – це структуровані знання і здібності, що володіють потенціалом розвитку і сприяють створенню додаткової вартості та здатні здійснити перетворення у суспільстві завдяки багатоцілісності соціально-інтелектуальної компоненти, що базується на гуманітарному знанні. Багатоцілісність соціогуманітарного перетворення – це інтегральна єдність природного, соціального і персонального начал як взаємопродукованих і взаємопроникаючих, які в значній мірі залежать від поведінки людини і можуть викликати флуктуації, здатні привести систему до перетворення [14].

Світоглядний потенціал соціально-гуманітарних наук складається з декількох шарів світогляду людини, так як Всесвіт і суспільство володіють багатошаровою структурою, то й людина як монада-мікрокосмос згідно з аналогією може мати багатошаровий характер. Відомо, що у відношенні «Я-

світ» (мікрокосм-макрокосм) світогляд відіграє вирішальну роль. Людина не може оволодіти мистецтвом життя без того, щоб не відобразити в структурі власної особистості судження, переконання, оцінки того, які навколо неї відбуваються. Світоглядний потенціал соціально-гуманітарних наук є наслідком взаємодії елементів внутрішнього світу людини і намагання пізнати світ як цілісність. Тому світоглядний потенціал соціально-гуманітарних наук також є не тільки неоднорідним, але й багат шаровими, тобто включає багато різних, протилежних переконань. Багатовимірний характер світогляду доведений емпірично в дослідженнях психологів, філософів, соціологів, релігійних вчених і представників інших соціогуманітарних дисциплін, що вивчають вплив різних світоглядів на екзистенцію людини [15]. Так, в експериментальних дослідженнях польських психологів релігії А. Майер-Гінсбергової та В. Вітвіцького доведено, що реакція людини буде різною на математичні суперечності і релігійні тексти. Виявляється, що у духовній структурі особистості, що розуміється як регулятивно-інтегративна система, можуть існувати два шари світогляду, які не виключають один одного. Когерентне існування двох світоглядів (двошаровий світогляд) можливий у випадку, коли індивід принципово відрізняє проблеми, пов'язані з науковим знанням, і проблеми релігійної віри. Ці шари світогляду доповнюють один одного, так як вони відносяться до різних об'єктів людської діяльності. Але відносини повинні зберігати відносну рівновагу, так як у протилежному випадку відбудеться розузгодження двошарового світогляду [11; 12; 13; 14].

Основними принципами концептосфери світоглядного потенціалу гуманітарної освіти як фактора модернізації сучасної України є:

- людиноцентризм як система поглядів, яка визначає розкриття можливостей людини в якості критерію оцінки ефективності держави та зрілості суспільних інститутів, визнає невід'ємне право кожної людини на вільний розвиток особистості та реалізацію всіх її здібностей;
- забезпечення реальності прав і свобод людини і громадянина, в тому числі гендерної рівності, встановлення гарантій рівності громадян перед законом;
- встановлення рівних можливостей для гармонійного розвитку людини, забезпечення справедливості, гарантування належної якості життя незалежно від статі, віросповідання, етнічної належності, регіону проживання;
- надання можливостей для підвищення соціального статусу особистості, в тому числі шляхом вдосконалення її освітнього рівня та професійно-кваліфікаційних характеристик;
- розширення простору свободи, утвердження людської гідності, розкриття комунікативного потенціалу української культури як триєдиний спосіб формування національної ідентичності та соціалізації людини;
- розвиток та якнайповніше використання культурних надбань нації у багатогранності зв'язків з іншими національними культурами, відкритість для міжкультурної взаємодії з метою забезпечення належного місця України у європейському і глобальному гуманітарному просторі;
- взаємодія між державою та громадянським суспільством, бізнесом та

владою з метою створення необхідних соціально-економічних умов для підвищення якості життя населення, створення умов для всебічного гармонійного розвитку людини, захисту її прав і свобод.

Національні пріоритети гуманітарного розвитку України зорієнтовані на формування сучасної конкурентоспроможної нації.

Їх реалізація передбачає:

формування нової якості життя громадян України шляхом створення умов для всебічного гармонійного розвитку людини, реалізації нею всіх своїх професійних можливостей, досягнення високих соціальних стандартів, впровадження пріоритетів здорового способу життя, гармонізації людського і природного середовища, підтримки сім'ї та сприяння народжуваності;

формування суспільства знань, де знання та можливості їх практичного застосування стануть важливим засобом самореалізації і розвитку особистості та ключовими чинниками прискореного розвитку держави і суспільства;

соціальну активність громадян, формування розвиненого громадянського суспільства;

культурну та політичну консолідацію української нації в якості модерної європейської спільноти.

Концепція спирається на ідеї і принципи Європейської Конвенції про захист прав і основних свобод людини та Європейської соціальної хартії, узгоджена з діючими державними та відомчими програмами і законодавчими актами в сфері гуманітарного розвитку [16; 17;18].

Розглядаючи поняття концептосфери світоглядного потенціалу гуманітарної освіти як фактор модернізації сучасної України та інформаційного суспільства, відмітимо, що, на нашу думку, «потенціал» асоціюється з поняттям «ресурс» - людський ресурс, педагогічний ресурс, гуманітарний ресурс. Феноменологія поняття «ресурс» є актуальною для розуміння і пошуку можливостей якості саморозвитку людини XXI столітті. Пошуки ресурсів освіти привів до висновків, що вони необхідні у процесі світоглядного самовизначення особистості, її екзистенційного вибору, пошуки умов, необхідних для реалізації будь-яких процесів, під якими розуміють будь-які зміни, рух чи розвиток. На нашу думку, поняття «ресурс» частіше за все відображає невикористані можливості, умови, засоби, особистісні якості, все те, що потенційно може бути задіяне для підвищення ефективності гуманітарної освіти. Слід виділити зовнішні ресурси (середовища), які розділяються на економічні, матеріально-технічні, соціальні, і внутрішні (самої особистості), які розділяються на особистісні, психологічні, індивідуально-особистісні. В цілому їх слід розглядати як системну інтегральну характеристику особистості, сукупність якостей, здібностей, сил (фізичних і духовних), готовності до подолання життєвих труднощів, досягнення цілей і особистісних результатів. Система освіти може бути ефективною лише тоді, коли у процесі її функціонування вони аналізуються, використовуються і розвиваються. Так, до поняття «ресурс слід віднести соціальний статус, ролі, особистісну позицію, життєвий досвід, стан здоров'я, економічні можливості, захоплення людини,

індивідуальні властивості та рівень їх розвитку, у тому числі професійні, мотиваційно- потребнісні [19; 20]. До світоглядного самовизначення особистості слід віднести: потреба у самовизначенні, розширення смисложиттєвих питань, постановка життєвих цілей, потреба у творчій самореалізації, формування світоглядного знання, екзистенційний досвід філософування, рефлексії. Завдяки принципу гуманізму держава має держава має сприяти консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій, культури, дбати про задоволення національних потреб українців, які проживають за межами нашої країни, гуманітарна політика має будуватись на засадах сприяння розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України. Суспільство є цивілізованим настільки, наскільки воно є гуманістичним, наскільки цінна в ньому людина.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П. *Організоване суспільство: проблема організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть : досвід соціально-філософського аналізу* / В. П. Андрущенко. – К. : ТОВ «Атлант ЮЕМСІ», 2006. – 502 с.
2. Базалук О. *Формування образу людини майбутнього як стратегічна мета філософії освіти* / О. Базалук // *Освіта і управління* – 2010. - Т. 13. № 2/3 - С.49-55.
3. Воронкова В. Г., Соснін О. В. *Формування інформаційного суспільства в Україні: виклик чи потреба часу?* / В. Г. Воронкова, О. В. Соснін // *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : збірник наукових праць*. – Запоріжжя : ЗДІА, 2015. - № 60. - С. 13 - 24.
4. Воронкова В.Г. *Концепции взаимосвязи человека, сознания, разума в контексте виртуально-информационного пространства* / В.Г.Воронкова // «*Philosophy and cosmology*». - Kyiv: ISPC, 2014 (vol. 14) – С.170-182.
5. Воронкова В.Г. *Гражданское общество как парадигма, концепт и конструкт социально-философского дискурса* / «*Philosophy and cosmology*». - Kyiv: ISPC, 2015 (vol.15). - С.198-215.
6. Вашкевич В. М. *Історична свідомість сучасної молоді: до методології дослідження* / В. М. Вашкевич // *Вища освіта України*. – 2005. – № 4. – С.74-79.
7. Кастельс М. *Информационная эпоха : экономика, общество, культура* / М. Кастельс; [пер. с англ. О. И. Шкаратана]. – М. : ГУ ВШЭ, 2000. – 607 с.
8. Кастельс Мануель. *Интернет і Галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства*. – Київ : Видавництво «Ваклер» у формі ТОВ, 2007. - 304 с.
9. Лазаревич А. А. *Становление информационного общества: коммуникационно-эпистемологические и культурно-цивилизационные основания* / А. А. Лазаревич; науч. ред. И. Я. Левяш. - Минск : Беларуская навука, 2015. - 537 с.
10. Максименюк М. Ю., Нікітенко В. О. *Інформаційно-комунікативне суспільство як різновид складної соціальної системи і взаємодії* / М. Ю.Максименюк, В. О. Нікітенко // *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : [зб.наук.пр.]* – Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2016. - випуск №66. - С.266 - 278.
11. Мельник В. В. *Культурна глобалізація як рушійна сила розвитку сучасного соціуму* / В. В. Мельник // *Соціальні технології : актуальні проблеми теорії і практики : [зб. наук. пр.]* / Класичний приватний університет. – Вип. 54. – 2012. – С.184 - 196.
12. O'Neill G. *Student-Centred Learning: What Does It Mean For Students and Lecturers?* [Electronic resource] / G. O'Neill, T. McMahon // *Emerging Issues in the Practice of University Learning and Teaching* / G. O'Neill, S. Moore, B. McMullin (Eds). — Dublin : AISHE, 2005. —

Access mode : http://www.aishe.org/readings/2005-1/oneill-mcMahon-Tues_19th_Oct_SCL.pdf

13. Нікітенко В. О. Загальнолюдські цінності як геоцінності планетарного масштабу : антропологічний вимір / В. О. Нікітенко // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : [зб. наук. пр.]. – Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2013, № 55. – С. 139 - 146.
14. Пунченко О. П. Цивілізаційне вимірювання історії людства : [монографія] / О. П. Пунченко. – Одеса: Астропринт, 2013. – 448 с.
15. Соснін О. В. Проблеми державного управління системою національних інформаційних ресурсів з наукового потенціалу України : [монографія] / О. В. Соснін. – К. : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – 2003. – 572 с.
16. Соснін О. В., Воронкова В. Г. Формування інформаційного суспільства в Україні: виклик чи потреба часу? / О. В. Соснін, В. Г. Воронкова // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : збірник наукових праць. – Запоріжжя : ЗДІА, 2015. - № 60.- С. 13-24.
17. Сурина В. Н. Понятие концепта и концептосферы / В. Н. Сурина // Молодой ученый. - 2010. - №5. - Т. 2. - С. 43-46.
18. Черниш Т. М. Культурні маркери світоглядного потенціалу гуманітарної освіти в умовах мовленнєвої глобалізації XXI століття / Т.М. Черниш // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : [зб. наук. пр.]. – Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2016. – Вип. 65. - С. 153-163.
19. Черниш Т. М. Методологія дослідження інформаційно-комунікативного потенціалу гуманітарного світогляду особистості в умовах глобалізації / Т. М. Черниш // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб. наук. пр.]. – Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2016. – Вип. 66. - С. 64-77.
20. Черниш Т. М. Епістемологічні виміри методологічних підходів до аналізу проблем інформаційного суспільства: теоретико-концептуальний контекст / Т. М. Черниш // Гілея : науковий вісник : [зб. наук. пр.] - К. : Вид-во УАН ТОВ «НВП» «ВІР», 2016. – Вип. 110. – С. 216-221.

REFERENCES

1. Andrushchenko V. P. *Organized society: the problem of organization and social self-organization in a period of radical transformation in Ukraine at the turn of the century: socio-philosophical analysis* / V. P. Andrushchenko. – К. : TOV «Atlant ŪEmSĪ », 2006. -502 s.
2. Bazaluk O. A. *Forming the image of a man of the future as a strategic goal of the philosophy of education* / O. Bazaluk // *Education and management* – 2010. - Tom 13. No. 2/3 -p. 49-55.
3. Voronkova V. G., Sosnin A.V. *Formation of information society in Ukraine: challenge or need time?* / V. G. Voronkova, Sosnin A.V. // *Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy : scientific papers.* – Zaporizhzhya : ZDIA, 2015. - № 60. - Pp. 13-24.
4. Voronkova V. G. *The concept of vzaimosvâzi razuma, soznaniâ, rights in context virtual'no-informacionnogo space* / V. G. Voronkova // «*Philosophy and cosmology*».- Kyiv : ISPC, 2014 (vol. 14) - P. 170-182.
5. Voronkova V. G. *Graždanskoe obšestvo as a paradigm concept and construct social'no-filosofskogo discourse* / V. G. Voronkova // «*Philosophy and cosmology*».- Kyiv : ISPC, 2015 (vol. 15). – Pp. 198-215.
6. Vaškevič V. M. *In the Historical consciousness of modern youth: research methodology* /V.M. Vaškevič // *Higher education in Ukraine.* 2005. – № 4. – Pp. 74-79.
7. Kastel's M. *Informacionnâ èpoha: President, obšestvo, culture* / M. Kastel's; [Père. c. O. Škaratana]. – M.: GU VŠÈ, 2000. – 607 s.
8. Kastel's Manuel. *The Internet Galaxy. Considerations for Internet, business and society* / M. Kastel's. – Kiev : Publishing House "Vakler" in the form of the LLC, 2007. - 304 s.
9. Lazarevich A. *Stanovlenie informacionnogo society: kommunikacionno-èpistemologičeskie and cultural civilizacionnyye osnovaniâ* / A. Lazarevich; nauč. Ed. S. I. Levâš. -

Minsk: navuka Belaruskaâ, 2015. -537 s.

10. Maksimenûk M. Yu., Nikitenko V. O. *Informational and communicative society as a kind of complex social systems and interaction* / M. Maksimenûk, V. Nikitenko // *Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy: [GS Sciences etc.] – Zaporizhzhya : publishing ZDIA, 2016. -issue № 66. - Pp. 266-278.*

11. Melnik V V. *Cultural globalisation as a driving force of the development of modern society* / V. Melnik // *Social technology: actual problems of theory and practice: [GS Sciences etc.] /Classical Private University. Is the Issue № 54. - 2012. Pp. 184-196.*

12. O'Neill G. *Student-Centred Learning: What Does It Mean For Students and Lecturers?* [Electronic resource] / G. O'Neill, T. McMahon // *Emerging Issues in the Practice of University Learning and Teaching* / G. O'Neill, S. Moore, B. McMullin (Eds). — Dublin : AISHE, 2005. — Access mode : http://www.aishe.org/readings/2005-1/oneill-mcmahon-Tues_19th_Oct_SCL.pdf

13. Nikitenko V. *Human values as geocinnostì global scale : the anthropological dimension* / V. Nikitenko // *Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy : [GS Sciences etc.]. – Zaporizhzhya: publishing ZDIA, 2013, №. 55. - Pp. 139-146.*

14. Punčenko O. P. *Civilizacionnoe izmerenie history čelovečestva: [monografiâ]* / O. Punčenko. – Odesa : Astroprint, 2013. – 448 s.

15. Sosnin A.V. *Problems state management system of national information resources of the scientific potential of Ukraine: [monograph]* / O. Sosnin. – K. : Institute of State and law. In M. Koretsky. – 2003. – 572 s.

16. Sosnin O.V., Voronkova V. G. *Formation of the information society in Ukraine: challenge or need time?* / O. Sosnin, V. Voronkova // *Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy : scientific papers. – Zaporizhzhya : ZDIA, 2015. - № 60- Pp. 13-24.*

17. Surina V. M. *Notion of the concept and the concept sphere* /V. Surina // *Young scientist. -2010. - №5. -Т. 2. - Pp. 43-46.*

18. Chernysh T.M. *Cultural markers of svìtoglâdnogo potential humanitarian education in terms of the language of globalization in the 21st century* / T.M. Chernysh // *Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy : [GS Sciences etc.]. – Zaporizhzhya : publishing ZDIA, 2016. Issue № 65.- Pp. 153-163.*

19. Chernysh T. M. *Methodology research of information-communicative potential humanitarian worldview personality in conditions of globalization* / T. M. Chernysh // *Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy : [GS Sciences etc.]. – Zaporizhzhya : publishing ZDIA, 2016. Is the Issue № 66.-Pp. 64-77.*

20. Chernysh T. M. *Epistemologičnì measurements of methodological approaches to the analysis of the problems of the information society: theoretical-conceptual context/t. m. Chernysh // Gileâ: scientific Bulletin: [GS. Sciences. OL.] -K.: Publishing House of SCIENCE LLC NVP ", " BELIEVE ", 2016. Is the Issue. №110.- Pp. 216-221.*

ЧЕРНЫШ Т. Н. - учитель начальных классов специализированной школы 155 с углубленным изучением английского языка (Киев, Украина)

КОНЦЕПТОСФЕРА МИРОВОЗЗРЕНЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ГУМАНИТАРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ КАК ФАКТОР МОДЕРНИЗАЦИИ СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНЫ И ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

В статье представлена концептуализация философских оснований концептосферы мировоззренческого потенциала гуманитарного образования как фактор модернизации современной Украины в условиях кризиса. Для реализации этой цели определена категория «концептосфера» мировоззренческого потенциала гуманитарного образования современной Украины; раскрыта главная цель мировоззренческого потенциала гуманитарного образования. В статье обоснованы пути социогуманитарного преобразования Украины как процесс взаимосвязанных гуманитарных задач государства и определены направления

повышения эффективности гуманитарного образования как фактор модернизации Украины и информационного общества.

Ключевые слова: концептосфера, мировоззренческий потенциал, гуманитарное образование, модернизация, информационное общество

CHERNYSH, TATYANA - primary school teacher specialized school with 155 Intensive English Language (Kyiv, Ukraine)

CONCEPT SPHERE IDEOLOGICAL POTENTIAL OF HUMANITARIAN EDUCATION AS A FACTOR OF MODERNIZATION OF MODERN UKRAINE AND THE INFORMATION SOCIETY

The article presents the concept philosophical foundations of concept sphere ideological potential humanitarian education as a factor of modernization of modern ukraine in crisis conditions. For the realization of this goal, it is the concept of " ideological" concept sphere of potential humanitarian education as a factor of transformation of modern ukraine; solved objective ideological the capacity of humanitarian education. the article substantiates the ways of" ideological transformation as a process of interrelated humanitarian tasks of the state and directions of increase of efficiency of humanitarian education as a factor of modernization of modern ukraine in crisis conditions.

Keywords: *concept sphere, humanitarian education, modernization, information society*

Стаття надійшла до редколегії 20.10.16 р.

Рекомендовано до друку 25.10.16 р.